

Okul Öncesi İşitme Engelli Çocukların Kaynaştırılmasında Yaratıcı Drama Eğitimin Kullanılması

Yrd. Doç. Dr. Esra OMERÖĞLU

Bilindiği gibi entegrasyon veya kaynaştırma, ozurlu çocuklar ile normal gelişim gösteren çocukların, uygun eğitim programları ve düzenlemeleri içinde birleştirilmesidir (Metin, 1989)

Bu birleştirme programları içinde, üzerinde durulması gereken en önemli nokta belki de iletişim becerilerinin kazandırılmasıdır. İletişimin belli başlı öğesi konuşmadır. Konuşma ise işitme yolu ile kazanılır. Doğuştan veya sonradan işitme yeteneğini kaybeden çocukların bu yetenekten yoksun kalmaları, konuşmalarını ve dolayısıyla diğer çocuklarla iletişim kurmalarını engellemektedir. Ayrıca bu çocukların kendi aralarında değişik anlaşma yolları bulmaları ve diğer çocuklarla iletişim kurmaları ileride ciddi sorunların doğmasına da neden olmaktadır.

Son yıllarda özellikle okulöncesi dönemden itibaren işitme engelli çocukların normal işiten yaşlılarıyla tam günlük eğitim programları içine alınmaları önerilmekte ve işitme engelli çocuklarla normal işiten çocukların birbirleriyle etkileşim içine girmelerini kolaylaştırmak açısından değişik eğitim modelleri denenmektedir.

Yaratıcı drama tüm dünyada gerek ozurlu gerekse normal çocukların eğitiminde başarıyla kullanılan bir eğitim modelidir.

Nedir yaratıcı drama? Bu soruya verilebilecek pek çok cevap olabilir. Genelde "Yaratıcı drama" diye bilinmesine rağmen "informal drama, yaratıcı oyun, gelişimsel drama, eğitimsel drama veya doğaçlama yoluyla drama" şeklinde terimler de kullanılmaktadır.

Amerika'daki en büyük Çocuk Tiyatrosu Derneği, yaratıcı dramayı şu şekilde açıklamıştır, "Doğaldır, yazılı bir metni yoktur, sahnelenmesi gerekmez, olay merkezlidir, lider tarafından rehberlik edilen katılımcılar, yaşadıkları ve hayal ettikleri durumları yaratıcı drama şekli içinde yansıtır. Lider grubun keşfetmesi, gelişmesi, fikirlerini ve duygularını dramatik oyunlar yoluyla ifade etmesi için rehber olur" (Hemig ve Stillwel, 1981).

Yaratıcı dramaya katılım yoluyla çocuk dil ve iletişim becerilerini, problem çözme becerisini ve yaratıcılığını geliştirir, özellikle özel eğitime ihtiyaç gösteren çocuklar için çok önemli olan olumlu benlik tasarımı, sosyal açıklık oluşur, çevresindeki değer ve tutumları anlayabilir (Rooth, 1989).

Yaratıcı drama etkinliklerinde çocuk sozel olmayan iletişimi, önce öğrenir. Örneğin vucut hareketleri esnasında vucut parçalarını, yan gözlerini, başını, yuzunu, ellerini, kollarını kullanarak nasıl iletişim kuracağını keşfeder. Kelimeler olmadan jestlerle ve vucut hareketleriyle nasıl konuşacağını bulur. Çocuk ifade edici vucut hareketlerini kontrol ederek kendisini ifade edebildiği zaman sozel olarak iletişimi kurmaya hazır demektir (Sıks, 1983).

Daha önce de belirttiğimiz gibi çocuk doğduğu andan itibaren çeşitli uyarıcılarla karşılaşır. Hareketleri taklit eder. Çocuk bu-yurken taklit, oyuna dönüşmeye başlar. Dramatik oyun da çocuğun yaratıcı dramaya doğru ilk adım atmasına olanak veren en önemli etkinliktir. Ayrıca işitme engelli olan ve normal işiten çocukların kaynaştırılmasında

ilk iletişim becerilerinin kurulmasında rol oynayan temel basamak olarak dramatik oyun karşımıza çıkmaktadır.

Hayalı veya dramatik oyun çocuğun etrafındaki olayları ve kişileri deneyimleri yoluyla keşfettiği, kendini değişik yollarla ifade ettiği bir oyundur. Bu oyun içinde çocuk taklit eder. Bu bir oyuncak bebeğin karnının doyurulması olduğu kadar, hayalı şoforculuk oyunu da olabilir. Bu oyun esnasında çocuk yaptığı harekete uygun olarak basit kelimeler veya cümleler kullanır. Bu oyun durumu içinde önemli olan işitme engelli çocuğun oyunu diğer çocuklarla paylaşmasıdır. Tabii bu noktada eğitimcinin ortamı sağlaması çok önemlidir. Gerektiğinde etkileşimi başlatmak için bir el kuklasıyla oyuna katılıp duruma göre ipucu vererek veya soru sorarak ortam oluşturur. Daha sonra işitme engelli çocuk sozel veya sozel olmayan yollarla sozel iletişime katılması için cesaretlendirilmelidir (Mc Caslin, 1987, Mc Chntok, 1984).

İşitme engelli çocuk başkalarıyla dramatik oyun oynarken diğer çocukların da kendisine benzeyen veya farklı düşünce ve duyguları olduğunu öğrenir. Kendini değişik kimselerin yerine koyar ve sosyal etkileşim yönünden yeni deneyimler kazanır (Mc Caslin, 1987).

İşitme Engelli Çocukların Kaynaştırılmasında Kullanılabilecek Yaratıcı Drama Etkinlikleri:

Etkinliklerden bahsedilmeden önce bu etkinliklerin başarıyla uygulanabilmesi için ortamın oluşturulması gerektiğini belirtelim. Bunun için küçük gruplarla çalışma hem iletişimin kolay sağlanabilmesi hem de birlikte çalışma ortamının oluşturulması açısından çok önemlidir. Gruptaki çocuk sayısı ilk çalışmalarda altıyı geçmemelidir. Fakat çalışmalar ilerledikçe on çocuk bir grup içerisinde çalışabilir. Grup içerisinde işitme engelli çocuklar ile normal işiten çocukların sayısı eşit olmalıdır. Çalışılacak oda veya sınıf da çok önemlidir. Sesin fazla dağılması için odanın boyutunun 25 m² den büyük olmaması ve çalışma

rahatlığı açısından yerlerin hâli kaplı olması gereklidir. Ayrıca dikkatin başka yönlere dağılmasını engellemek açısından sınıfta kullanılacak materyallerden başka uyarıcı bulunmamalıdır.

Yukarıda bahsedilen koşullar oluşturulduktan sonra lider çocuklara değişik yaratıcı drama etkinlikleri yaptırır.

1 - Hareket

İkkel insanlardan beri kişinin kendisini en iyi ifade ettiği anlatım yolu ritmik hareketler olmuştur. Çocuk da doğal olarak hareket eder. Öğretmen bu tip ritmik hareketleri destekleyerek hem işitme engelli hem de normal işiten çocukların fiziksel etkinlikler yoluyla kendilerini ifade etmelerine ve vucutlarıyla ilgili güven duymalarına yardımcı olur (Mc Caslin, 1987).

İşitme engelli çocuklar için ritmik hareketler çok önemlidir. Bunun için bir davul eşliğinde çocukların asker gibi yurumesi, tavşan gibi zıplaması veya zıplayarak elma koparması vb ritmik hareketlerle çalışmalar yapılabilir (Süks, 1983).

Bazı hareket etkinlikleri çocuklara birbirleriyle ilişki kurmaları açısından yardımcıdır. Bu tip hareketler sayesinde çocuklar birbirine güvenmeyi, birbirini anlamayı ve iyi bir ekip ilişkisi içine girmeyi öğrenirler. Aşağıdaki örneklerde çocukların birbirlerini nasıl destekledikleri görülmektedir.

1- A ve B, C'yı kollarından tutarak desteklemekte ve zıplamasına yardım ederken, hop, zıp gibi sozcuklerle zıplama olayı sozel olarak ifade edilmektedir.

2- A ve B sırtı sıra dururlar ve bu şekilde birbirlerinden ayrılmadan değişik yönlere giderler (O'Neill ve ark, 1988).

Parmak oyununa da hareket etkinlikleri içinde yer verilebilir. Parmak oyunu yetişkinler tarafından çocuklara söylenen tekerlemelerdir. Parmak oyununda çocuk elleri ve parmaklarıyla kelimelere eşlik etmeyi öğrenir (Fromberg, 1987).

2- Pandomim

Pandomim fikirlerin sözcükler olmadan ifade edilmesidir. Pandomim özellikle konuşma ve işitme problemi olan çocuklar için tavsiye edilmektedir. İlk başlarda el yıkama, dişleri fırçalama, çiçek toplama gibi çocuklar tarafından çok iyi bilinen bazı hareketlerle pandomime başlanabilir. Etkileşim açısından bir çocuğun diğerine top atması veya bir çocuğun top olup diğerinin onu zıplatması çok önemlidir (Heinig ve Stillwel, 1981).

Pandomimin daha ileri aşamalarında basit bir hikaye veya yaşanılmış bir durum canlandırılabilir. Örneğin; bir bakkal dükkanı veya süpermarket çocukların yabancı olmadığı bir ortamdır. Bu ortamda değişik karakterlerin rolleri üstlenilip canlandırılır (Mc Clintock, 1984).

3- Dramatizasyon

Dramatizasyon adından da anlaşılacağı gibi hikaye içinde sunulan olayların veya durumların oynanmasıdır. Özellikle ne denildiğini anlayan ama kendini ifade edemeyen çocukların dili kazanmaları ve etkileşim içine girmeleri açısından çok etkili bir metottur. Eğer çocuk taklit edebiliyorsa, dramatizasyon çocuğun sebep sonuç ilişkilerini anlamasına ve ilişki kurarak kendini ifade yolları bulmasına çok yardımcı olur. İlk başlarda canlandırılacak hikayenin fazla uzun tutulmamasına dikkat etmek gerekir ve çocuklara yardımcı olmak amacıyla öğretmenin de bir rol alması tavsiye edilmektedir. Böylece öğretmen çocukların hikayedeki durumları ve karakterleri organize etmelerine ve kendi çalışmalarını ortaya koymalarına daha kolay yardımcı olabilir (Mc Clintock, 1984).

Sonuç

Özürlü ve normal gelişim gösteren çocukların etkileşiminde, normal çocuk, özürlü çocuğun gelişimini arttırmada davranış modeli olarak görev yapmaktadır. Bu modeller sayesinde çeşitli etkileşim ortamları sağlanmakta ve özürlü çocuk gelişimini hızlandırma

fırsatları bulmaktadır. Yaratıcı drama eğitimi ise başlıbaşına etkileşimi doğal olarak sağlayan bir eğitim modelidir. Doğal olan bir kaynaştırma programı ise işitme engelli çocukların duruma daha kolay uyum sağlamalarına yardım ettiği gibi, kendilerini çok daha rahat ifade etmelerine neden olacaktır.

Kaynaklar

Rooth, P., (1989). "Imaginary gardens with real tools", **Drama Broadsheet**, 6 (2), 2 - 6.

Fromberg, D.P., (1987). "Play", **The early childhood curriculum**, editor: Carol Seefeldt, London: Teachers College Press,

Heinig, R.B., Stillwel, L., (1981). **Creative Drama for The Classroom Tacher**, Second Ed., New Jersey:Prentice - Holl Inc., Englewood Cliffs,

Mc Caslin, N., (1987). **Creative Drama in The Primary Grades**, London:Logman Inc.

Mc Clintock, B.A., (1984). **Drama for Mentally Handicapped Children**, London.: A Condor Book Souvenir Press Ltd.,

Merin, N. (1989). "Okulöncesi dönemdeki down sendromlu ve normal gelişim gösteren çocukların entegrasyonunda sosyal iletişim davranışlarının incelenmesi", Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara.

O'Neill, C., Lambert, A., Linnell, R., Warr - Wood, J., (1988). **Drama Guidelines**, Oxford.: Heinemann Educational Books Ltd.,

Siks, B.G. (1983) **Drama With Children**, Second Ed., New York.:Harper and Row Publishers,